

הרבי והרבנית בפאריז

במאמצים בלתי רגילים עד להצלת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ
מווארשא המפוצצת

בעמדנו שבעים ושבעה שנה להצלת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מווארשא המפוגזות ע"י הנאצים ימ"ש והגעתו לריגא ה' טבת ה'ת"ש בהשתדלות הרבי והרבנית, שמחים הננו להביא בפני קהל הקוראים בפרסום ראשון צילום ממעטפה בו נשלח המכתב שלפננו מהרבנית לא' המזכירים, יש לציין ש לכבוד ה' טבת השנה הגיע הרב ר' צבי הירש שי' רסקין לבית הרבי והרבנית בפאריז משם נשלח המכתב שלפננו ואמר לחיים ביחד עם מעטפת המכתב האורגינל.

רקע

ההשתדלות נמשכה קרוב לשלושה חדשים, ות"ל אחרי כל המאמצים הרבים הצליח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ובני ביתו לברוח תחילה לברלין דרך החזית ומשם בדרך נס לריגא בה' טבת שם שהה עד כ"ד אד"ר אז נסע באוירון מריגא לטוקהולם ומשם הגיע דרך אני' לניו יורק ט' אד"ש ה'ת"ש.

מכתב זה שלפנינו נכתב באותה תקופה בה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הי' בווארשא ולא הי' ממנו אות חיים, המכתב נכתב ע"י הרבנית והרבי הוסיף עליו.

המכתב נשלח במעטפה בה נכתב מאחורי הכתובת של הרבי והרבנית בפאריז (וכנראה דירה זו היא הדירה על' מדווחת הרבנית לרלוי"צ בתרצ"ט (קובץ כ"ף אב ששים שנה עמ' 60) ורלוי"צ כותב בקשר לדירה זו בלקוטי לוי"צ אג"ק עמ' תכ, ומדירה זו העתיקו הרבי והרבנית את פאריז חצי שנה אח"ז בערב חג השבועות):

Exp. M. Schneerson
7, Villa Robert Lindet
Paris XV e

המכתבים נכתבו ברוסית דלעיל ותורגמו בתרגום חופשי.

על מנת להבין את מכתב הרבנית שלפנינו, עלינו לחזור לימי מלחמת עולם השני, מאז סוף אלול תרצ"ט שהה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בווארשא המופגזת ע"י הנאצים, על מנת למצוא פתרון להציל את כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בדרכים דיפלומטיות עזב המזכיר את ווארשא לריגא ביום ח' תשרי ה'ת"ש, ומשם שלח מכתבים לר"י דז"ייקאבסאהן ובו מפרט מצב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ובני ביתו ומבקש ממנו למצוא דרכים דיפלומטיות ע"י ממשלת ארה"ב להציל את כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (קטעים מהמכתבים נדפסו בהקדמה לאג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה)

מפאריז היו הרבי והרבנית כותבים לר"י דז"ייקאבסאהן את כל מה שנודע להם ומחמת הצנזורה כתבו המכתבים בצרפתית או ברוסית. ועושים מאמצעים והשתדלויות עד שהצליחו להביא לידי פועל את הצלת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. כידוע ומופרסם חלק הענינים.

ווארשא באותה עת היתה מנותקת לגמרי מהעולם החיצון ואי אפשר הי' לדעת מה קורה בה, המזכיר הי' האחרון שראה את כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ושקיבל ממנו סימן חיים. הוא כתב אז מכתב מיום י' כסלו עם הפרטים (שהיו לו באותה שעה) על המצב הנורא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, ולכן אליו היפנו הרבי והרבנית מכתבם לבקש יותר פרטים, המכתב נכתב ברוסית כנראה על מנת שיוכל להתקבל במהירות ולא יתעכב אצל הצנזורה.

מכתב הרבנית

פריס, 11. 30. [=י"ח כסלו ה'ת"ש]

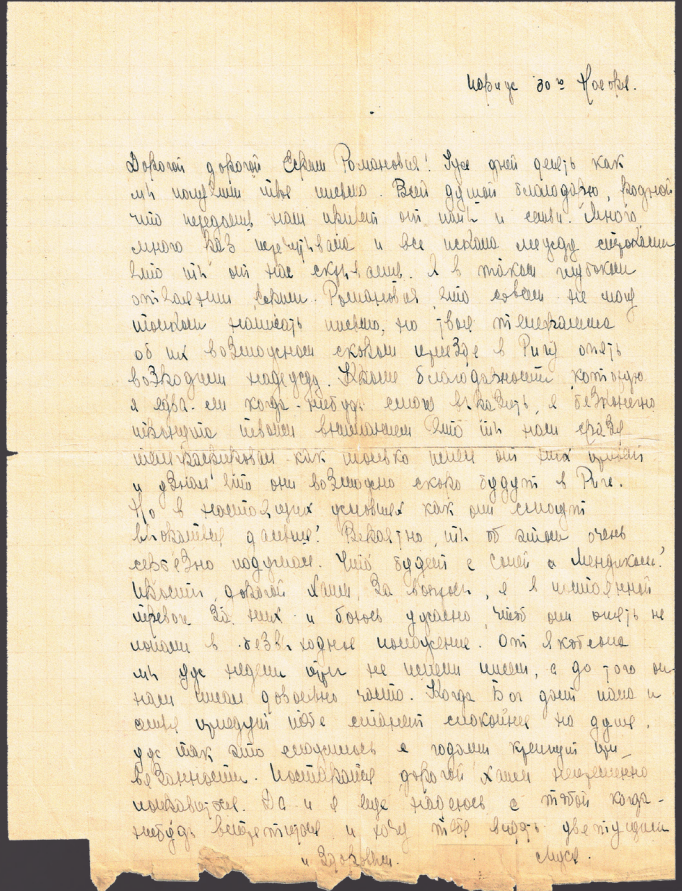
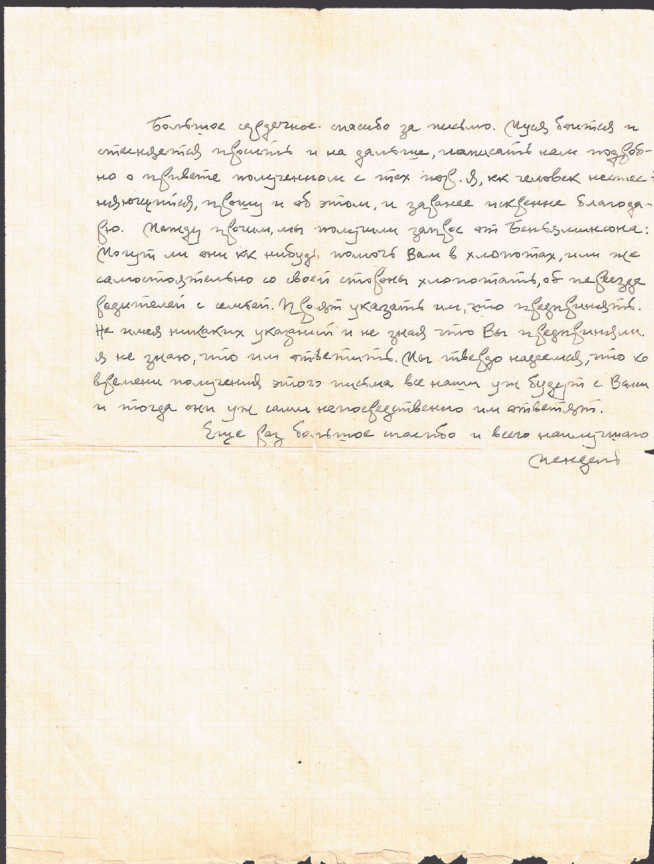
יקירינו ייפים רומנוביץ' [=חיים בן ראובן דהיינו חיים ליכרמן]

כבר עברו עשרה ימים מאז קיבלנו את מכתבך, אני מודה לך, ממעמקי נפשי שמסרת לנו ד"ש מאבא ומהמשפחה. קראתי את מכתבך כמה וכמה פעמים, וחיפשתי בין השורות, אולי יש משהו שאתה מסתיר מאיתנו.

אני מיואשת כל כך, ייפים רומנוביץ' יקירינו, שאינני יכולה לכתוב מכתב כפי המקובל. אבל המברק שלך, בו אתה כותב שאולי הם יגיעו בקרוב לריגה מעורר בי שוב את התקווה. תודה רבה רבה – לא יודעת כיצד אוכל להביע אותה כמו שצריך. התרגשתי מאוד מתשומת הלב שלך, ששלחת מברק מיד לאחר שקיבלת מהם ידיעה והבנת שאולי יהיו בריגה כבר בקרוב. אבל בתנאים המתהווים השאלה היא כיצד יוכלו לצאת משם ולהמשיך בדרכם? סביר להניח שחשבת על זה ברצינות. ומה יהי' גורלם של סוני' ושל מנדיק [=הרבנית שיינא ובעלה הרב מנחם מענדל הכהן הארנשטיין הי"ד]?

חיים יקירינו, סלח לי על שאלותיי, אבל אני מאוד מודאגת לגורלם, ואני גם פוחדת מאוד שייקלעו שוב לאיזוה מבוי סתום ללא מוצא. מיעקבסאהן, לא קיבלנו מכתבים זה שלושה שבועות – וקודם לכן כתב לנו די תכופות. כשהי' יתן, והם יגיעו, אבא והמשפחה, אז תרגיש מנוחה בנפש. ככה זה אצל כולנו אחרי שנים רבות של היכרות.

אני מבקשת אותך, חיים יקירנו, להמשיך ולעדכן אותנו לגבי המתרחש ומקווה שיום יבוא וניפגש, ונראה אותך בריא..

הוספת הרבי

תודה רבה מכל הלב על מכתבך. מוסיא מפחדת ומתביישת להמשיך ולבקש שתכתוב לנו במפורט על הברכה שהתקבלה מאז. אני דווקא אינני ביישן, ומבקש גם את זה ומודה מראש. בנתיים קיבלנו שאילתא מאת בנימינסון. האם הם יכולים לעזור לך איכשהו לקדם את העניין. או שעליהם לדאוג מצידם על מעברם של ההורים יחד עם המשפחה. הם מבקשים לתת להם הנחיות מה לעשות ואין לי מושג מה להשיב, כי אינני יודע איזה צעדים נקטת אתה וגם הוראות אין לי. אני תקווה שעד להגעת מכתבי כל אנ"ש יהיו כבר אתך, ואז ישיבו לך ישירות. עוד פעם תודה רבה וכל טוב.

מענדל

על מנת להשלים הרקע למכתב זה מובא בזה מכתב נוסף (מתוך 4 מכתבים) של הרבי בצרפתית (לר"י דז'ייקבסאהן שהי' אז בארה"ב) הנדפס באג"ק ח"א:

[תרגום חופשי]

[כ"ח תשרי ת"ש]

פריז 11/10/1939

Paris 11/X 1939

רב יקר!

Mon cher Rabbin!

הנני להודות לכבודו על מכתביו מה-22 ו-25 האחרון. אין לנו כל חדשות מהורינו. ממכתב של מר ליבערמאן נודע לנו שלא התאפשר להם לעזוב את וורשא, ואנו מאד דואגים לשלומם.

Je vous remercie pour votre lettre du 22 et 25 dernier. Nous n'avons aucunes nouvelles de nos parents. Par une lettre de Mr. Liberman nous avons appris qu'ils n'ont pas pu quitter Varsovie, et nous sommes très inquiets à leur sujet.

ברצון הייתי נותן לכבודו את כל תאריכי ומקומות הלידה של משפחתנו כפי בקשתכם, כדי להקל עליכם בקבלת הרשיונות האמריקניים. לדאבוני איני יודע אותם כולם חוץ מאלו: מענדל הארנשטיין נולד 1905 ביאנושפאל; שיינא הארנשטיין נולדה 1904 בלובאוויץ; חי' מוסי' שניאורסאהן נולדה 13 באוגוסט 1901 בסמאלענסק מיוסף ודינה; מענדל שניאורסאהן נולד 1 במרס 1895 מלויק וחנה ינובסקי, בניקולייב; כתבתי למר ליבערמאן בבקשה למסור לכבודו את הידיעות הנצרכות, אבל חושבני שיהי' מאד לתועלת, שגם אתם מצידכם, תבקשו באופן ישיר ובלי איחור ממנו או ממר דובין, שהם יתנו לכם התאריכים בדיוק.

Je vous aurais donné très volontiers tous les dates et lieux de naissance de notre famille, comme vous l'avez demandé pour vous faciliter d'obtenir les permits américains. Malheureusement je les ignore, sauf ceux de : Mendel Horenstein né 1905 à Januszpol ; Cheyna Horenstein née 1904 à Lubawiecy ; Haya Moussia Schneerson née 13 Août 1901 à Smolensk de Joseph et Dina ; Mendel Schneerson né 1 Mars 1895, de Leyvik et Chana Janowska, à Nicolaev ; J'ai écrit à Mr. Liberman en le demandant de vous donner tous les renseignements nécessaires, mais je trouve que cela serait très utile, que vous de votre part, vous adressiez directement et sans retard à lui ou Mr. Dubin qu'ils vous fournissent les dates exactes.

יש לי גם טובה אישית לבקש מאתכם: המדובר הוא אודות ידיד יקר מהמשפחה שלנו, מר אלכסנדר ריינין, גר בפריז, ומבקש לסדר עבורו אפידייביט. הוא ואשתו סילבי'. יש להם מספיק עושר כך שלא יהיו נצרכים לעזרה כספית.

J'ai aussi une faveur personnelle à vous demander : Il s'agit d'un ami intime de notre famille Mr. Alexandre Rainin habitant Paris, et il demande de lui obtenir un affidavit. Il et son épouse Sylvia sont assez riches et n'auront besoin d'aucune aide pécuniaire.

רגשי תודה חמים למר חסקינד עבור מכתבו.

Mes remerciements cordiaux à Mr. Haskind pour sa lettre

אשמח מאד לשמוע מאתכם בקרוב, ונא לקבל, כבוד הרב, את רגשותי הלבבים

Je serais heureux de vous lire prochainement et je vous prie, Monsieur le Rabbin, d'agréer mes sentiments les plus distingués

מ. שניאורסאהן

M. Schneerson